

Kvinnors entreprenörskap på landsbygden

*Hela Sverige
ska leva!*

Vi ska bli bäst på jämställdhet!

Projektet Kvinnors entreprenörskap på landsbygden, som egentligen består av tre delprojekt, är det största som Hela Sverige ska leva drivit. Och det är ingen slump. Vår ambition är nämligen att bli Sveriges mest jämställda organisation. Ett led i det arbetet är bland annat att driva projekt som synliggör kvinnor på landsbygden och de hinder som finns för dem. Men istället för att fastna i gnällträsket ville vi skapa framtid. Praktiskt och konkret.

Det blev upprinnelsen till högskoleutbildningen Himlarand där 35 kvinnor nu går för att utveckla sina företag, en kartläggning av slutsatser som dragits från kvinnoprojekt genomförda under de senaste fem åren samt kvinnornas skrivbyrå, där kvinnor från 13 till 95 år skrivit om sina liv och framtidsdrömmar.

Projektet bekräftar den positiva bild vi har av entreprenörskap på landsbygden. Kartläggningen och skrivbyrån ger en bild av nuläget och nutidshistorien. Utbildningen är ett viktigt avstamp inför framtiden för kvinnor som är entreprenörer.

Det känns gott att projektet varit så lyckosamt och att våra insatser fallit i god jord. Enkätundersökningen gör att vi för första gången kan bevisa att projektvärlden ser ut som vi trodde. Genom projektbanken kan vi på helt annat sätt än förut återanvända och utveckla goda projektidéer.

Himlarand kan bli början till en utbildningsform som fortlever. Kvinnornas skrivbyrå fortsätter efter projektets slut eftersom kvinnorna som börjat skriva aldrig vill sluta. Det material som produceras kommer att bli en bok, men kan också bli underlag till utbildningar, debatter eller dramatiseringar av allehanda slag.

Studieresan till Slovenien gav nya dimensioner på kvinnors företagande och seminariet på landsbygdsriksdagen är en följd av det.

Att lära av andras erfarenheter är nog det allra viktigaste om vi ska förändra världen.

Karl-Erik Nilsson

ordförande Hela Sverige ska leva

Inez Abrahamzon

vice ordförande Hela Sverige ska leva

Inger Karlsson

huvudprojektledare Kvinnors entreprenörskap på landsbygden

Studiebesök Slovenien

I det slovenska Sentjur finns ett antal personer som aktivt arbetat för att utveckla kvinnors försörjningsmöjligheter och ungdomars inflytande. Fem personer åkte under några dagar i september 2009 dit för att höra och se hur de jobbat. Och det visade sig bland annat att många projekt tagit fasta på historia, natur och turism.

– Det märks verkligen att de vill något och att det är ett hårt arbetande folk. Både i Sverige och Slovenien är en viktig fråga att ordna finansiering för projekt så att det blir mer långsiktigt hållbart, säger Camilla Carlsson, Coompanion.

Rundturen tog följet med till historiska miljöer och en mängd företagare. Färden ledde över berg och dalar i ett fantastiskt vackert landskap. Smaklökarna fick sitt lystmäte tillgodosett av ostar, lokala viner, god mat och olika lokala specialiteter. Och i Trebnik fick alla uppleva ett brett sortiment av hälsobringande örtprodukter, allt från teer till salvor, kuddar och tvålar. En träff med ungdomar som jobbat med kultur och demokrati påverkade alla.

– Vi behöver verkligen mötas. Framför allt tror jag att ungdomar skulle ha nytta av att träffas, säger Pia Tingvall, Hela Sverige ska leva Östergötland.

Ett av hennes starkaste intryck från resan var insikten om hur slovenerna påverkats av krigets närhet och deras rädsla för korruption och maktmissbruk.

– Men den enorma stolthet de känner över att ha blivit ett nytt Slovenien är någonting som måste ses för att förstås. Det var länge sedan Sverige var ett nytt land!

Seminarium på landsbygdsriksdagen!

Ett av resultatet från Slovenienresan är att Nationellt resurscentrum för kvinnor bjudit in kvinnor från Slovenien för att göra ett gemensamt seminarium under landsbygdsriksdagen.

FEMALE ENTREPRENEURSHIP
FREDAG 7 MAJ • 12.45-13.15

Himlarand – unik utbildning

Himlarand appellerar till det osynliga glastak som man brukar tala om att kvinnor slår huvudet i. Därför börjar vi med att lyfta fram kvinnliga föregångare och pionjärer. Kvinnor som gjort något annat än det som förväntats. De som inte brytt sig om några glastak utan förverkligat sina drömmar, säger Ann-Katrin Witt, lärare och kursansvarig.

Det har aldrig gjorts en liknande kurs förut på högskolan i Halmstad och Ann-Katrin tror att utbildningen är unik i hela högskolevärlden.

– Fokus är att utveckla kvinnors företag på landsbygden och vi bygger grunden genom att titta på hur företagande i glesbygd ser ut både idag och förr i tiden.

Att utveckla idéer handlar enligt Ann-Katrin visserligen om att ta

tillvara gamla kunskaper men också att våga förkasta dem. Så utvecklas ett entreprenörskap. Företagare behöver exempelvis veta hur man bygger varumärken och vilka budskap de signalerar. Och att söka pengar, göra en bra presentation eller skapa en god berättelse kräver sina speciella kunskaper.

– Vi vill både inspirera kvinnor som precis startat företag och ge input till de som vill vidareutveckla sina företag. Att vara småföretagare kan vara ett väldigt ensamt yrke. Därför är det också viktigt att bygga nätverk med andra, säger Ann-Katrin Witt.

Kvinnorna som studerar kommer från Härjedalen i norr till Skåne i söder och på högskolan finns redan planer på en fortsättning. Där har de sökt egna projektpengar för att köra en liknande kurs nästa år.

– För min del som sociolog och genusforskare har det varit spännande att ha en klass med 35 engagerade kvinnor som vill göra något kreativt. Det har inspirerat mig också.

Om Himlarand

Himlarand är en högskoleutbildning på 15 poäng med kvartsfart som genomförs 2010 på uppdrag av Hela Sverige ska leva. Utbildningen riktar sig till kvinnor som är företagare på landsbygden och bedrivs på distans.

Första delen omfattar samhällsstrukturer och landsbygds-kvinnors historia. Andra delen handlar om att hantera de begränsningar som finns och lära sig metoder att utveckla det egna företaget.

Rötterna utvecklar mitt företag

– Det här har jag längtat efter! Alla andra utbildningar som jag gått om företagsutvecklingar har aldrig tittat bakåt. Nu betar vi av forskningsrapporter. Det blir mer allvar och kunskaperna blir djupare, säger Anette Larsson.

Anette är verksam på gården Wismhult, en plats med anor från 1600-talet och som funnits i släkten i tio generationer. Och som en del i utbildningen har hon börjat läsa igenom sin farmors dagboksanteckningar noggrant.

– Det ger mig nya dimensioner. Farmors recept och hennes berättelser om vävar som satts upp och annat som hände på gården är jättespännande.

”Kvinnor har genom historien byggt upp sina verksamheter så att de kan vara nära barnen. Det tycker jag om.”

Varje vecka hålls föreläsningar och därutöver blir det hemuppgifter.

– Utbildningen kräver faktiskt lite mer än jag trodde, men jag gör det ju för min egen skull och mitt eget företag. Jag tycker om att utvecklas och när jag själv utvecklas så utvecklas även företaget.

Anette och tre andra kvinnor träffas regelbundet och går igenom uppgifter. Samtalen sätter igång olika processer hos alla.

– Samhället är väldigt fyrkantigt och på något sätt har vi varit blinda för en del av de normer som finns. Vi ställer oss nu frågor som vi aldrig förr har ställt.

Första terminen belyser historia och genus, kulturlandskap. Nästa termin ska blickarna riktas framåt - hur vill de driva sina företag framöver?

– Kvinnor har genom historien byggt upp sina verksamheter så att de kan vara nära barnen. Det tycker jag om.

Men samhällssystemet är byggt på mäns villkor.

– Det är så många kvinnor som gått vid sidan av sin man. Jag tror ingen har sett oss förut. Kvinnor på landsbygden har varit osynliga. Så det här behövs och det är jättekul!

Kriget förde mig till Orsa

Jag är född i en liten stad i Bosnien i före detta Jugoslavien. Jag älskade Jugoslavien, brann för tanken att vi trots olika religioner var lika och skulle bo tillsammans. För tjugo år sedan levde jag ett bra liv. Bodde i hus med min man, jobbade som produktionschef och hade en åtta månader gammal son. Jag var väldigt lycklig. Sedan kom kriget. Tre dagar innan styrkorna omringade vår stad flydde jag med barnet och mitt liv i två väskor. Himlen var röd den kvällen, minns jag.

Vi kom till Sverige den 14 maj 1992. De två år som följde är de värsta i mitt liv. Vi kunde varken läsa, skriva eller göra oss förstådda. Vi hade ingen identitet, var inget annat än flyktingar. Det var en fruktansvärd tid. Till sist fick vi uppehållstillstånd. Jag var utbildad, men hade inget hopp för mig själv, jag upplevde att mina kunskaper inte var något värda längre.

"Du är överkvalificerad sa chefen när jag sökte. Jag bad honom att ändå ge mig praktik på golvet."

Trots allt satte jag upp målet att lära mig språket. Jag förstod att språket var nyckeln till alla de dörrar jag behövde öppna i Sverige. Efter SFI sattes jag att gå om hela grundskolan och gymnasiet. Sedan ville de att jag skulle gå ännu en högskoleutbildning och

utbilda mig till ingenjör om igen, men då fick jag nog och hoppade av. Jag visste att Orsa Lamellträ ville satsa på att få in kvinnor i produktionen. "Du är överkvalificerad" sa chefen när jag sökte. Jag bad honom att ändå ge mig praktik på golvet.

Det var tungt, bullrigt och dammig. Men jag lärde mig maskinerna snabbt, såg bristerna som fanns i både tillverkning och logistik. Jag struntade i att jag var praktikant och tog för mig. Så småningom blev jag produktionschef och sedan platschef. År 2003 frågade styrelsen om jag ville bli vd. Jag svarade rakt av nej, det hade aldrig varit mitt mål! Jag blev rädd också, skulle jag styra ett företag i en mansdominerad bransch? Konkurrenterna, leverantörerna och kunderna, alla är män. Men tack vare stöd från styrelsen, särskilt ordföranden, och min familj, vågade jag tacka ja.

Det är nio år sedan jag började här. Nu är jag chef över gubbarna som lärde upp mig, de som har jobbat med trä i 30 år och aldrig har haft en tjej i produktionen. "Tror du att vi ska stå och jobba även för dig?" var det en som sa när jag började. "Du, allt som en gubbe kan, det kan jag också", svarade jag. Vi är ett jättebra gäng. De har tagit emot mig, respekterat mig och sagt till chefen att henne ska vi självklart anställa.

"För att lyckas måste vi ha styrka, tro på oss själva, våga och kämpa. Kunskaper räcker inte."

Jag har haft mycket tur. Det var lätt att integreras i en liten ort som Orsa. Och en sån arbetsgivare som jag fick, det är inte många som har det. Alla vi invandrare har olika bakgrund, olika kunskaper och erfarenheter med oss då vi kommer hit och vi får olika förutsättningar i Sverige. För att lyckas måste vi ha styrka, tro på oss själva, våga och kämpa. Kunskaper räcker inte. För mig är det viktigt att ha mål och drömmar. Samtidigt måste man acceptera att det kan ta tid att nå fram.

Kanske låter det konstigt, men jag har också alltid känt att det finns någonting bakom mig som knuffar mig framåt. En kraft som hjälper mig även när jag inte har något hopp.

Min mamma dog när jag var tio år och jag fick tidigt ta ansvar för mig själv och mina syskon. Kanske har det hjälpt mig genom livet, att jag är van att ta ansvar. Jag är 44 år gammal men det känns som om jag har levt i en evighet.

Berättat för Anna Tiberg, texten är tidigare publicerad i Dagens arbete 2009

Kvinnornas skrivbyrå

Projektets syfte var att dokumentera kvinnors arbetsliv från mitten av 1900-talet och framåt. Kvinnornas skrivbyrå skulle dessutom vara folkbildande och främja kreativitet, skapa och stärka identitet samt utgöra en grund för lokal mobilisering och fungera som en språngbräda för andra initiativ.

Arbetet har skett i Dalarna, Halland, Västerbotten och Norrbotten i samarbete med Dalarnas forskningsråd, Halmstad högskola, Studieförbundet Vuxenskolan, ABF och Studieförbundet.

Min första kyrkoherde klappade mig på huvudet

Aningslös var jag men full av liv och längtan när jag med kraft upplevde kallelsen. Jag ville ställa mig och mitt i Guds och livets tjänst och tolkningen av detta blev präst och inget annat. Jag var 19. Redan i Uppsala mötte jag motståndet. Den tidens klimat var mycket hierarkiskt och präglad av vältaliga manliga studenter framför allt på teologen.

Tidigt blev jag av dem sorterad som "känslomänniska" vilket tydligen var något negativt. Själva såg de sig vara logiska och eftersträvade objektivitet (hur nu någon enda människa klarar det). Där fanns till och med manliga medstudenter som sa att de skulle ta ur mig min blåögdhet. Idag kan jag undra varför och med vilken rätt. Den dåvarande stiftsadjunkten uppmanade oss unga kvinnor att se till att bli gifta innan vi kom ut som prästvigda. Annars skulle det bli svårare för oss att hitta en partner menade han. Underförstått: ingen karl tänder på eller vågar närma sig en kvinna som är präst. Själv levde han i ett homosexuellt förhållande men det visste jag inte då.

"Jag var lycklig. Det fanns en plats för mig, en tjänst, ett sammanhang."

Jag prästvigdes i januari 1989. Vid den tidpunkten hade kvinnor i Sverige bara haft tillträde till prästämbetet i 30 år och jag var åtminstone i teorin införstådd med det motstånd som ännu fanns kvar mot oss prästvigda kvinnor. Redan vid Domkapitelsförhöret fanns motståndare. Att dessutom min egen biskop varit det och hade sina gamla vänner i de leden fick jag veta senare. Jag var tämligen godtrogen och hade nog varit betjänt av att någon varnat eller upplyst mig på ett kärleksfullt sätt. Kanske genom att viska i mitt öra: "Ta dig i akt. Här finns en öppen och en dold agenda. Den dolda knappt ens medvetet formulerad för dem själva."

Så kom jag då äntligen ut i församling. Jag var lycklig. Det fanns en plats för mig, en tjänst, ett sammanhang. Jag hade fått förtroendet att leda gudstjänster, döpa och begrava. Jag skulle bli tagen på allvar och tas emot som en like bland andra. Min första kyrkoherde

var rund om magen och farbroderlig. Han klappade mig ovanpå huvudet och sa: "Här har vi ingenting emot kvinnliga präster." Han hade också kunnat tillägga; här tycker vi bara att det är näpet.

På medarbetarsamlingarna hade han alltid svårt att höra vad jag sa. Han satt framåtlutad med handen bakom örat och koncentrerade sig för att uppfatta vad min lilla kvinnostämman försökte förmedla. Oftast förstod han ändå inte vad jag ville ha sagt. Ibland hjälpte då min manliga kollega mig genom att förtydliga för kyrkoherden i andra ordalag. Och då förstod han.

Vid ett av mina första hembesök inför en begravning utbrast änkan när hon öppnade dörren: "Kära hjärtanes, jag trodde först att du var en konfirmand." Och inför en vigsel meddelade den unga bruden mig att hon ville ha en "riktig" präst. Jag var välkommen som doppräst, det skulle vara gulligt. Men inte nu när hon skulle gifta sig. Föreställningarna om hur en präst är och ser ut är djupt inrotade hos folk. Att ge sig in i det här sammanhanget som ung kvinna och dessutom begära att bli respekterad var en omöjlighet. Jag fick finna mig i de villkor som bjöds eller avstå.

Kyrkan är än idag ett mycket patriarkalt sammanhang där kvinnor kan få finnas med om vi underordnar oss och är lydiga och snälla. Här har vi kvinnor fått Maria, Jesu mor, som förebild. Dock inte som den kraftfulla och modiga och nästan lite kaxiga unga kvinnan som vill störta härskare från deras troner. Istället har den manliga tolkningstraditionen förvrängt bilden av Maria och gjort henne till den lydiga, tåligen och ödmjuka som ställer sig till Guds (och männens) förfogande.

Inga-Lill Örnerfors Modin – året 2009

Läs mer

Vill du läsa hela berättelsen om hur det är att vara präst och kvinna i kyrkan i dag då ska du hålla utkik efter boken som Kvinnornas skrivbyrå ger ut.

Kartläggningens grundidé är att granska attityder, strukturer och metoder! Vad behöver göras för att stärka kvinnors förutsättningar och villkor?

Vår slutsats är att förändring handlar om att se hinder och hitta sätt att göra något åt dem. Attityder förändras när människor möts och strukturer kräver engagemang på alla nivåer.

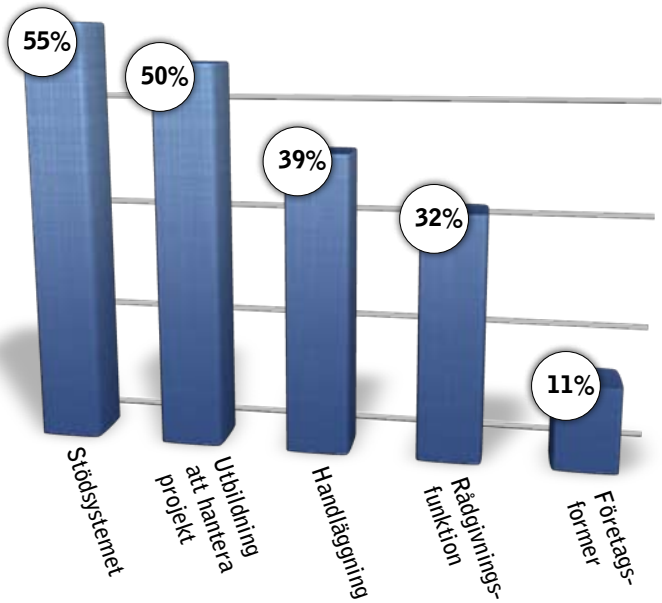
Kartläggning av kvinnors entreprenörskap

Det finns ett stort behov av att ändra stödsystem, handläggning och rådgivning. Det visar projektet enkätundersökning.

Enkäten gjordes för att dra övergripande slutsatser från alla projekt som riktat sig till kvinnor på landsbygden som drivits i Hela Sverige ska levas, Coompanions, Nationellt resurscentrum för kvinnors eller Lrf:s regi. Sjuttio svar kom in och de analyserades av företaget Dedicera. De flesta projekt hade enligt analysen "kvinnor på landsbygden som är eller vill bli företagare" som huvudsaklig målgrupp, men några hade även fokus på ungdomar och personer med annan etnisk bakgrund. Resultatet visar att fyra av fem projekt lever vidare i någon form efter projektavslut. Ungefär 40 procent av de som svarat har haft experthjälp för att rigga projektet och lika många projekt fick likviditetsproblem under projektiden.

Längtan efter erfarenhetsutbyte var den största drivkraften för att driva projekten. Och att det alls blir några projekt och resultat av dem beror, enligt enkätsvaren, på ren och skär vilja. Men en granskning under ytan visar också att viljan att förändra synen på utveckling och vad den beror på är stark. Det visar svar som: "Att utveckla handlar om att värna eldsjälur som gör något för bygden, stärka nätverk och att synliggöra kvinnor och ge dem samma möjligheter som männen. Jämställdhet och tillväxt hör ihop".

Synliggjorda brister

Utvärderingen visar att stödsystemen samt handläggning och rådgivning inte är anpassade för kvinnor på landsbygden. Det finns också ett stort behov av utbildning för projektledare.

Teknik inget för kvinnor

I vårt teknikprojekt fanns många attitydproblem, en tradition av att kvinnor inte ska hålla på med teknik, säger Tuulikki Åkesson. Och bemöts man så då följer det med en hela livet. Det skapar i sin tur väldigt manliga strukturer i teknikföretag och då blir det svårt att ta sig fram i de miljöerna.

– Jag vet att det kan låta som en fördom, men kvinnor är försiktigare än män enligt min mening. Vi vill vara säkrare och mer pålästa innan vi gör något.

Det som behövs enligt Tuulikki är mer självförtroende, jävlar anamma och fler lokala förebilder.

– Det räcker inte med Antonia Ax:son Jonsson. Vi behöver lyfta fram starka landsbygdskvinnor – även om de är svåra att hitta.

Kvinnor sågas av systemen

– Jag ser massor av stoppklossar mot kvinnor. Trots alla vackra målsättningar och ord, finns höga trösklar för kvinnor att exempelvis få banklån, säger Dag Södling.

Kvinnor behandlas inte lika som män i systemen och det gör att de vänder i dörröppningen.

– Den viktigaste faktorn för att nå framgång är kunskap om hur man ska kunna forcera demokratin.

De nya stödformerna menar Dag ser aptitliga och nästan användarvänliga ut på papperet men praktiken visar att pengarna är allt för låsta. Jordbruksverket, länsstyrelserna och kommunerna behöver bli bättre på bemötande.

– Man sågar istället för att stötta. Tjejer måste vara väldigt starka för att stå emot det.

Tuulikki Åkesson och Dag Södling har båda svarat på enkätundersökningen.

Upplevda hinder

- ▶ För mycket tid går åt till administration och pappershantering.
- ▶ Inarbetade strukturer, svårt att få aktörer (kommunen) att tänka nytt.
- ▶ Attityder, ideologi. Projektet mötte motstånd.
- ▶ Finansiering, ekonomi i projektet, likviditeten.
- ▶ För kort projekttid, svårt att hinna få genomslag. Kontinuitet saknas.
- ▶ Osämja inom projektet. Svårt för företagare att samarbeta.
- ▶ Svårt för kvinnor att avsätta tid för utbildning. Bland annat på grund av avsaknad av stöd hemifrån.
- ▶ Avsaknad av tydlig gemensam bild av vad en företagare/entreprenör är och gör.

Källa >> Enkätundersökningen

Projektdatabas

Vart tar alla goda idéer och erfarenheter vägen? Varför händer så lite trots att många bra projekt av, för och med kvinnor genomförts?

– Dessvärre finns idag ingen samlad kunskap om vad som hänt i projekten och vad det lett till. Resultatet av det är att många projektägare ständigt måste börja om från ruta ett, säger projektledare Siv Lindén.

Under landsbygdsriksdagen presenteras en projektdatabas med information från 70 projekt som genomförts av Hela Sverige ska leva, Coompanion, Nationellt resurscentrum för kvinnor och Lrf. – Vi hoppas att det blir en guldgruva att ösa ur för de som vill driva projekt. Idag går bara 20 procent av EU-stöden från program och strukturfonden till kvinnor och det vill vi ändra på.

För att underlätta sökandet i databasen beskrivs alla projekt kortfattat. Vill man sedan gå vidare så finns projektplaner och ibland också kontaktpersoner.

– På så vis kan bra idéer återanvändas på olika platser i landet. Alla behöver inte uppfinna hjulet på nytt och dessutom går det bygga vidare på andras resultat, säger Siv.

Projektdatabasen är kopplad till Hela Sverige ska leva hemsida och på sikt kommer den att utökas med andra typer av projekt för lokal utveckling i någon form.

Du kan själv gå in och titta på projektdatabasen:

www.helasverige.se

Hearing hösten 2010

Sverige ligger på 17:e plats i Europa när det gäller kvinnor som driver företag enligt SCB. Men är siffran sann?

Kartläggning visar att många kvinnor som driver företag blir osynliga i statistiken. Projektet kommer därför att, tillsammans med Näringsdepartementet, Jordbruksverket och Skatteverket, arrangera en hearing till hösten för att diskutera hur Sverige kan förändra registrering så att kvinnors företagande blir synligt.

Kartläggning av kvinnors företagande & entreprenörskap

Riksorganisationen Hela Sverige ska leva

Vi stödjer lokal utveckling för hållbara bygder i ett hållbart samhälle. Vi ger råd och stöd till lokala utvecklingsgrupper, och tillhandahåller redskap för framgångsrikt lokalt arbete. Vi är också en organisation som påverkar, genom att lyfta de frågor som är betydelsefulla för människorna på landsbygden.

Hela Sverige ska leva är en ideell förening som bildades år 1989 i slutet av den stora kampanjen "Hela Sverige ska leva".

Medlemmar är drygt 4 700 lokala utvecklingsgrupper samt 38 medlemsorganisationer.

I varje län finns ett länsbygderåd, bildat av de lokala utvecklingsgrupperna i länet. Länsbygderåden stöttar grupperna och ger råd på regional nivå. I cirka 100 kommuner finns kommunbygderåd, nätverk bildade av lokala utvecklingsgrupper på kommunal nivå.

För den löpande verksamheten i Hela Sverige ska leva svarar en styrelse med representanter för lokala utvecklingsgrupper och medlemsorganisationer.

Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling: Europa investerar i landsbygdsområden

COMPANION

Vill du veta mer om oss?

Läs de senaste nyheterna om lokal utveckling på vår hemsida. Där hittar du även skrifter och broschyrer inom olika ämnen för gratis nedladdning, liksom aktuell information om vår organisation och vad vi gör. Du kan även träffa oss på Facebook och följa oss på Twitter.

Adress: Stortorget 7, 111 29 Stockholm
Telefon: 08-24 13 50 • Fax: 08-24 28 05
info@helasverige.se • www.helasverige.se